

Božična priloga

„Slov. Gospodarju“.

Dr. F. Sušnik:

Božična pravljica.

Odvečerjali so, Janez se je ravno muzal od mize v stari kot, da bo laže dremal med rožnim vencem. Mala Tončka je užigala svečke pri jasliah, oče pa so snemali mlek in se odmikali, da pobrišejo mati mizo.

Potem so molili.

Ko so oče začeli ravno svoj enakomerni: »ki si ga Devica veselo rodila«, tedaj je drobno pocinkalo na vrata. Mati so hoteli vstati, pa so se že odprta.

O, pa ni vstopil deček v lepi beli rdečkasti halji in s solncem krog glave: čisto preprost deček v tanki obleki in ves prezebel je bil, le obrazček je bil tako ljubeč.

Oče so malo pogledali in se začudili, potem pa hiteli dalje; Janez v svojem kotu je bil že tih, Tončka se je rado tedno ozirala, mati pa so prišli k dečku in mu nekaj šepetali ter ga peljali k peči.

Samo smehljaj se je, da je postalo mali Tončki prijetno toplo.

Oče so bili že pri koncu, sunili so Janeza ter se potrti.

»Kdo pa je?«

»Kdo pa si?« sta hitela oče in mati.

Deček se je samo smehljaj in grel premle ročka.

»Jaz ga ne poznam«, je rekla mati.

»Bogve, odkod se je pritepel.«

»Tak povej no, čigav da si!«

Deček se je neskončno milo smehljaj.

»Pusti ga!«

Oče so vzeli časopis, da preštudirajo politiko, mati so pomivali, Janez si je natlačil čedro ter vzel Mohorjev čoludar, da prešteje nedelje.

Drobna Tončka se je boječe sukala okoli dečka, nagnje pa se je le okorajžila in mu tiho govorila:

»Ali te zebe?«

»Glej naše jaslince! Ali jih ti nimaš?«

Naslonila se je k njemu in mu pravila svoje mlado dečce. Tiho sta čepela pri peči in sklanjala svoji glavici drugo k drugi.

Tedaj je prikrevala stara Jera, praznje oblečena in ugašeno tresko v roki.

»Dober večer vam Bog daj!«

»Dober večer! Ali že tako zgodaj k polnočni?«

Jera se je otepala in si hukala v prste.

»Koga pa imate tu?«

»Kaj noče povedati.«

»Mati«, je skočila Tončka, »meni je povedal Božiček!«

»Kaj?« je zategnila Jera, ki so ji pravili, da je tretji lantski kaplan.

»Kaj?« je še enkrat hotela.

Tončki je zaternela vsa radost.

»Z Bogom si ne delaj norcev, ti pritepenec!«

Tako je povedala stroga Jera in zapretila dečku. — Tončki je bilo težko, deček pa se je ljubeznivo smehljaj.

»Sej je«, je trkala Tončka.

Jera se je vsedlo za mizo.

»Mica, ali že veš, da je Bisternik tožil ono-le?«

»Je-jaj!«

»Najprej se ji je z ženinom pokavalo, zdaj bo pa še plačala.«

Mica je brisala skledo in obraz ji je žarel.

»Previsoko je letela.«

»Ja—ja«, je zapela Jera.

»Mati«, je spet prišla Tončka. »Pri gospodu je tudi bil.«

»Kdo?« se je obrnila Mica.

»Om—m«, je z bledico pokazala dečka.

»Pri gospodu«, se je prekinila Jera.

»Kuharica so mu čaja dala«, je vedela Tončka. »In tu na Lešah je bil.«

»O, seveda, tam tisto knapovje!« je zaničevala Jera.

»Pa Rožmanova Lojza se je nocoj jokala in pri nji je bil in ji solze brisal.«

Jera se je zakrohotala, še Janez je posluhnj.

»Ta Rožmanova, ima se jokati zakaj.«

»Vsej ne bo več nosila glave tako pokonci.«

»Ji bom dala že še pod nos.«

»Prav ji je!«

»Kdo pa je ta fantič?« se je spomnil oče in odložil politiko.

Vsi so se ugledali v dečka; deček pa je stopil po sobi in z neskončno milo gledal v Tončko. In se so strmeli vsi v dečka, ki je nosil zarjo na čelu in solca v očih; niso vedeli, kdaj je zaprl vrata in ko so se vzdramili, ga ni bilo več.

»No —«, je začel oče.

»No —«, je mislila Jera.

Janez je vstal, mati je skedala roki, Tončki pa so prišle solze. — — —

Januš Golob:

Svetonočni pogovori in njih posledica.

Pi stričevih.

Za božične praznike 1. 1918 je zbolel naš g. dekan. Naprosil je mene, da bi opravil mesto njega na božični praznik pozno sv. opravilo.

Na dan pred Božičem proti večeru sem stopal mimo stričevih. Teta me je zagledala skozi okno, me povabila v hišo ter prosila, naj ostanem pri njih na sv. noč, ker imam čas in jim bom kratil večer s pripovedovanjem vojnih doživljajev. Ubogal sem ter ostal.

Po kratkem prigrizku je prinesla teta stare, iz lesa izrezljane jaslince in jih ometala, ker so bile močno zaprašene. Stric je privlekel iz lope v sobo smrečja, nabijal sveče vejice po stenah kota, kamor je pridrila teta osnažene jaslince. Za zelenjem in jaslincami so prišli na vrsto papirnati venci, cvetlice, jabolka in orehi. Da bi viseli vsi ti okraski na smrekovih vejicah na obe strani enako, je sedel stric na peč in poveleval od tamkaj tati:

»Mica, ta venec sem bolj, ono rožo tja bolj, jabolko spusti bolj na dolgo, oreh je preveč na desno.«

Cez dobro uro so bile jaslince okrašene s kmetskimi kinčem, stric je pljunil zadovoljno s peči po tleh, si prižgal čuka in opomnil teto, naj pripravi na mizo kruha in piščice, ker bodo prišli vsak čas sosede na običajni svetonočni razgovor.

Krog 7. ure zvečer se je začela polniti izba. Prihajali so sosedi, stari in mlajši, ki so se vrnili pred kratkem iz vojne. Akoravno so že hodili leta in leta k stričevim na sv. večer, so hvalili in občudovali tudi letos jaslince, ki so tako lepe in okrašene bogato, kakor pri nobenem drugem gruntarju v fari.

Po pohvali jaslinc je zakrožila med zbranimi kupica, sosede so sedli za mizo, začeli kaditi in politizirati. Ko so enkrat opravljena politična razpravljanja, so se lotili možakarji doživljajev s strahovi.

Pomenki o strahovih.

Ko je udarila strica izza mize na peč v uho beseda: strah, se je spustil s peči, vtaknil v žep čuka in sedel za mizo. Strica ni zanimala prav nič takratna prevratna politika, najhujše so mu — e povesti o srečanju s strahovi. Te strašne kvante, katere je čul iz drugih ust, je pretvarjal po svoje in kramal z njimi pri sosedah, ter sorodnikih ob priliki furežev.

Razgovor o strahovih je otvoril tudi to noč stric s par dogodbinami iz lastnega življenja, ki so bile poslušalcem očividno že davno znane. Stari sosed Martjak je bil mnenja, naj bi povedal kako o strahovih jaz, ki sem duhovnega stanu in sem bil dolgo na vojski. Izgovaral sem se, da mi ne pade nič na um kaj posebnega, ampak mi je znano iz lastnega doživljanja pred vojno samo ena. Moral sem z njo na dan in začel:

Kaplan sem še bil na Remšniku. Z župnikom sva večerjela v zimskem času v kuhinji. Po mojem povratku iz Maribora sva sedela sneženega zimskega večera v kuhinji, krog naju dva psa, v zapečku: kuharica, hlapec in dekla. Naenkrat je počilo nekaj, kakor bi kdo ustrelil, luč je ugasnila, psa sta zalajala ter se spustila proti vratom. Naz vse je preletel strah, užgali smo luč, ki je zopet gorela. . . . Nikdo ni znal za vzrok, kaj je počilo in zakaj je ugasnila luč.

Drugo jutro po tem dogodku je močno razbijalo po vežinih vratih. Razbijanje je vzbudilo mene in župnika. Oba sva bila prepričana, da kliče mežnar na spoved in mu se bodo odprle ženske. Udrihanje po vratih je nehalo, ženske niso šle odpirat, ker niso slišale prav nič, akoravno so že lučile v kuhinji koruzo, iz stolpa se je oglasil mrtvaški zvonček. V zakristiji je povedal nama z župnikom mežnar, da je umrl ob pol šesti uri zjutraj naš dobi sosed — stari Harlak.

Vsi so pritrdjevali povesti mojega doživljanja, le Jakopičev Antonič, ki je bil dolgo časa na fronti, je pljunil zaničljivo po tleh s pripombo:

»Kaj boš lagal, jaz sem videl in čkusil v vojski stotvežentkrat več strašnega nego vi vsi skupaj, a s strahovi se nisem arečal, ker jih ni!«

Teta je karala Antoniča, naj ne bo tako neveren, naj si zopet opomore za vero v verne duše, katero je zapravlil v vojski.

Antonič se je še naprej zaklinjal, da je strah na sredi votel krog in krog ga pa nič ni in me pozval, naj povem še kako strašno iz vojske, če jo vem.

Izvan od bivšega korporala, sem povedal še tole:

Ko so me prečenili, da sem invalid, ki ni za fronto, sem služboval par mesecev v Gradcu. Iz Gradca sem se vozil okrog po mestih Stajerske, kjer so bili nastanjeni vojaki in sem tem maševal, pridigoval in jih spovedoval. Prišel sem tudi v Gratwein blizu Gradca. Tamke je opravljel tedaj župnijsko nad 70 let stari cistercijski pater Henrik. Mož je bil visoko naobražen, v mlajših letih vzgojitelj umor enega avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda, a na starost si je želel miru in se dal nastaviti za župnega upravitelja v Gratweinu.

Ko sva sedela s tem starim gospodom zimskega večera po večerji za mizo ter pušila, me je vprašal:

»Vi, ali verjamete v špiritizmus (klicanje duhov)?«

Odgovoril sem, da sem slišal ter čital o tem, sam pa nisem nikdar poskušil, torej tudi nimam prav nobene vere v te coprnje.

Gospod me je pogledal po strani med prezirljivim posmehom, stisnil svinčnik v roko in nekaj čorgal križkraj po papirju. Naenkrat mu je padel z roke svinčnik, porinil je papir pred mene in rekel:

»Citajte!«

Začuden sem gledal, ko sem bral:

»Henrik, poženi duhovna iz farovža, ker je prikrit špijon!«

Starček se mi je spet posmehnil, me potrepal po ramu in mi razlagal celo zadevo, češ, jaz sem sedaj, ko mi je drčala roka po papirju, špiritiziral. Danes ni moj dan, me ne ubogajo duhovi, radi tega mi je tudi narekoval v roko in prste nek zli duh zgorajne besede.

Spoštovani mož je nadaljeval pouk o klicanju duhov in mi zaupal tole:

»Ko sem prišel pred leti v Gratwein, je špiritiziralo tukaj vse. Ljudje so se ukvarjali s špiritizmom po celodneve ter noči. Vsak je skušal zvedeti potom špiritizma, kaj misli o njem na skrivnem njegov sosed, sorodnik in prijatelj. Gratweinčani so živeli tedaj med seboj v najhujših sporih ter sovraštvih, ki so se razvila iz tega prokletega špiritiziranja. Moral sem nastopiti z vso silo na prižnici in v spovednici, da sem prepričal ljudi o kvarljivosti in goljufiji špiritizma, ki je poguba za človeško družbo. Jaz tedaj še nisem verjel v klicanje duhov. Neko nedeljo po pridigi mi je prinesel priprosti kmet malo mizico na treh nogah in me prosil:

»Gospod župnik, shranite Vi in skrijte nekam tega tronožnega vraga, ki mi je priskakljal nocoj na posteljo pod odejo. Moja stara tišči cele večere prste na mizico in jo izprašuje: Kje sem bil, kod sem hodil, s kom sem govoril?«

Vzel sem mizico in kmet je odšel. Začel sem se zanimati za to napravo in sem držal tudi jaz prste na mizico. Gotovo sem se ukvarjal s polaganjem prstov v raznih legah na leseno ploščo dobrih 14 dni. Sele potem času se je začela gibati ter premikati mizica in jaz sem se izvežbal do danes tolikanj v špiritiziranju, da lahko celo pismenim potom izprašujem duhove razne tajnosti. Pokazal vam bi danes še marsikatero skrivnost, a ne morem, ker ni moj dan. Poklical bom mojo kuharico, ta je ena najbolj izurjenih špiritistkinj.

Prišla je v sobo gotovo močno nad 70 let stara babura in sedla za dolgo ter široko hrastovo mizo, za katero sva sedela midva.

Ženska je zasadila svoj čarovniški pogled v mene in me vprašala:

»Na kaj želite, da Vam odgovorim?«

Stavil sem ji razna vprašanja iz lastne preteklosti. Pri vsakem vprašanju sem dobil resničen, na papir napisan odgovor. Bable me ni videlo do tedaj in tudi jaz nje ne. Gledal sem začuden v ta meni nerazumljivi žensko-babilonski stolp in g. pater je menil:

»Sedaj verjamete v klicanje duhov?«

Sem skomiznil z ramami in zmajal z glavo. Moja neverjetnost je dražila starega, radi tega je odločil kratko:

»Vprašajte, ako nas pride lahko obiskat nocoj kateri iz onega sveta?«

Na to vprašanje sem čital odgovor:

»Pride ob 10. uri Franjo Pratter, umrl dne 12. februarja 1865.«

Ko sem čital te besede, mi je postalo tesno pri srcu, gospod je opazil mojo z vso silo zadrževano plahost, zasukal pogovor na vsakdanje reči in me silil h kaenju. Otresel sem se že precej neprijetnih utisov špiritiziranja, pa je pogledal pater na uro in rekel:

»Aha, sedaj je ravno deset!«

O križ božji, kako je nato nekaj streslo mizo, zaropotalo in težka hrastova miza se je pomikala proti meni med ropotom vedno bliže in bliže. . . . Vem, da so mi zaštrleli po koncu vsi lasje, zavpil sem v nepopisnem strahu, zbral vse še preostale moči, se pognal preko mize proti vratom, skozi duri v mojo sobo kar naravnost pod odejo. Spal nisem celo noč. G. upravitelj me je še vprašal drugo jutro pri odhodu:

»A, sedaj najbrž verjamete ne samo v duhove, ampak tudi v strahove.«

Pokimal sem, podal mu roko, v Gratwein me ni bilo nikoli več!

Tako se je glasil moj drugi doživljaj z duhovi in strahovi.

Antonič je zopet pljunil in se obregnil:

»Kaj vruga boš lagal, ko si si zmisliš zgodbo, ali jo pa kje čital!«

Trdoverno tefo je postalo pri moji povesti tako strah, da je šla v šibic molit za verno dušo.

K besedi se je glasil stric in nam povedal storjo u Rozinem kolovratu.

Kolovrat.

Vsi ste poznali, je začel stric, našo staro Rozo. Služila je pri naši hiši blizu 45 let ter umrla lansko leto. Pridna je bila in skrbna rajne Roza. Imela je napako, da